

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order

www.ethiopianorthodox.org

ጸም

የጸም ትርጉም፦

ለተወሰነ ጊዜ እህል ከመብላትና ውኃ ከመጠጣት መታቀብ ወይም ለተወሰኑ ወራት ከጥሉላት፣ ከሥጋ፣ ከቅቤ፣ ከወተት፣ ከእንቁላል፣ በአጠቃላይ ከእንሰሳት ወ.ጤት መክልከል ነው። ይህ ብቻ ጸምን ፍጹም ለማያደርግ ቅዱስ ያሬድ ሕዋሳት ሁሉ በየራሳቸው ክፉ ከመሥራት መጠበቅ አለባቸው ብሎአል። ይኸ ውም ዓይን ክፉ ከማየት ጆሮ ክፉ ከመስማት፣ ምላስ ክፉ ከመናገር ይክልከሉ። በተጨማሪም አእምሮን ጉድተው ሰውን አሰክረው የማይገባ ከሚያሠሩና ከሚያሳሰቡ የአልኮል መጠጦችም መጠበቅ እንዳለብን ማወቅ ይገባናል።

የጸም ጥቅሙ፦

የሥጋን ምኞት የምታጠፋ (የኃጢአት ምኞት ማለት ነው) የነፍስን ቁሰል የምታደርቅ ለጉልማሶችም ጸጥታንና ርጋታን የምታስተምር፣ ከእንሰሳዊ ግብርና ጠባይ የምትከለክልና ሰው መላእክትን መሰሎ የሚኖርባት ደገኛ ሥርዓት ነች።

በብሉይ ኪዳን ብዙዎች በጸም ተጠቅመዋል። እግዚአብሔር የጸምን ሥርዓት የደነገገው ገና ከጠዋቱ አዳምን በፈጠረበት ወቅት ነው። «ዕፀ በለስን አትብላ» ማለት ትእዛዝ ቢሆንም ትእዛዙ የጸም ትእዛዝ መሆኑ ከማንኛችንም የተሰወረ አይደለም። አዳምና ሔዋን ይህን የጸም ሥርዓት በመሻር ዕፀ በለስን በልተው በመገኘታቸው ምን እንደ ደረሰባቸው ማንኛችንም በቅዱስ መጽሐፍ ላይ የምናነበው ነው። በጸም የተጠቀሙ ቅዱሳን አበው ጸምን የጸሎት እናት የእንባ ምንጭ፣ የጽድቅ መሠረት በማለት ደገኛዎችን ሥርዓት በተዋቡ ቃላቶች ከሸነው ሲያቀርቡአት፤ ዲያብሎሳዊ ትምህርት ያደረገባቸው ደግሞ «ወደ ሆድ የገባ አያረክስም ከአፍ የሚወጣ ስድብ ምንዝርነት ግን ያረክሳል» ነው ያለው መጽሐፍ እና ጸምን አልጸምን ለመንፈሳዊ ሕይወታችን የሚሰጠው ረብ የለም ሲሉ ይሰተዋላሉ።

በመሠረቱ ይህን ቃል ጌታ ተናገረው ለጸም አለመሆኑን ማቴ.15፣1-20 ብቻ ማንበቡ በቂ ቢሆንም ለእነዚህ ህሐስተኞች ማሳፈሪያ ይህን ዘንድ ሌሎች ጥቅሶችንም አክለን እናቀርብላቸዋለን። በዚያን ጊዜ የነበሩ አይሁድ ጌታ ይህን ቃል ሲናገር በሰሙ ጊዜ እንደ አሁኖቹ የጸም ጠላቶች ሁሉ ልባቸው ጠማማ ነውና አጣመው ተርጉመውት ሲያጉረመርሙ ሐዋርያት በመሰማት «በዚህ ቃል እንደተሰናከሉ» አውቅህን? ቢሉት ጌታ ግን የተናገረው ቃል የሚያሰናክል ሰላልነበረ «ተውአቸው አባቴ ያልተከለው ተክል ሁሉ ይነቀላል፣ እውርን እውር ቢመራው ተያይዘው ገደል ነው» ብሏል የዛሬዎቹም ዓይነ ልቦናቸው የታወረ ሆነው ሳለ ሌሎችንም እንምራ በማለት ወደ ገደል ይዘዋቸው ሲገቡ ይታያሉ።

ጌታ ግን ደቀመዛሙርቱ የዚህን ምሳሌ ትርጉም ንገረን ባሉት ጊዜ «እጅን ታጥቦ መብላትና አለመብላት ሰውን ከሃይማኖት አያወጣውም ወይም አያረክስውም፤ ክፉ መሥራትና መናገር እንጂ» ብሎ እጅን ታጥቦ ሰለመብላትና ሰለ አለመብላት መናገሩን ግልጽ አድርጎ አሰቀምጦታል። እነ ሆድ አምላኮቹ ቃሉን በጥምና ያስተውሉት ዘንድ እንመክራቸዋለን።

ጸም በብሉይ ኪዳን

ጸም በሕዝብ ላይ የተቃጠውን መከራ ለማቅለል ይረዳል። ለዚሁም በማስረጃነት የሚጠቀሱ አያሌ ጥቅሶች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሰፍረው እናገኛለን። ኢያሱ እስራኤላውያንን እየመራ ወደ ተሰፋይቱ ምድር

በሚገቡበት ጊዜ ኢያሪኮን በቁጥጥር ሥር ካደረጉ በኋላ ጋይ የተባለችውን ከተማ ለመያዝ በሚነሳሳበት ወቅት ከዚያ በፊት በእስራኤል ሰልፍኞች ዘንድ ያልታየ የመሸሽ የመፍራት ስሜት ተንጸባረቀ። ከሰልፈኞቹም 36 ሰዎች በጠላት ተመተው ወደቁ። ኢያሱም ሰለደነገጠ በታዩት ሕጉ ፊት እስከ ሰርክ በግባሩ ወድቆ በጸም ዋለ። በዚያን ጊዜ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል በደል የፈጸሙ እንዳሉ ነግሮት አጥፊዎችን ቀጥቶ ሕዝቡን ከእግዚአብሔር ጋር አስታርቋል። መጽሐፈ ኢያሱ7፥6-9

በአንድ ዘመን የጊብዓም ሰዎች በአንድ ሌዋዊ ሰው ሚስት ላይ እንደ ውሻ በመፈራረቅ የማይገባ አሰጸያ ፊ ድርጊት ሲፈጽሙባት ሰላደሩ ጧት ላይ ምታ ያገኛታል። እርሱም ይህን በደሉን ለወገኞች ለመግለጥ የሚሰቱን አካላት ቆራርጦ ወደ እስራኤል ርስት (አገር) ሁሉ ፍረዱኝ ብሎ ሰደደ። የእስራኤል ልጆች በዚህ ተቆጥተው አራስ ነብር ሆነው ወደ ብንደም ልጆች ይህን እኩይ ምግባር ያደረጉትን የጊብዓም ሰዎች አሳልፈው እንዲሰጡአቸው መልእክት ይልካሉ። የብንደም ልጆች ግን ፈቃደኛ ሳይሆኑ ቀሩ። በዚህ የተነሣ በእስራኤል ልጆችና በብንደም ልጆች መካከል ጦርነት ተከፈተ። የእስራኤል ልጆች አራት መቶ ሺህ ጦር አሰለፉ፤ የብንደም ልጆች 26 ሺህ ሰባት መቶ ጦር አሰለፉ። ይሁን እንጂ የእስራኤል ልጆች በቁጥር እጅግ ከፍተኛ ቢሆኑም ሁለት ጊዜ በብንደም ልጆች ድል ተደረጉ። ከመካከላቸውም ብዙ ወገኖቻቸውን አጡ። ለሶስተኛውም በጸም ወደ እግዚአብሔር ጮሁ እግዚአብሔርም ረዳቸው፤ የድል ግዳይ ለእነርሱ ሆነ።

እኛም ዛሬ እንደ ሰማይ ከዋክብት እንደ ባሕር አሸዋ ከብዙ ሰራዊተ አጋንንት ጋር በዚህች ምድር ላይ ጦርነት ገጥመናል፤ ሰራዊተ አጋንንት ቢያሸንፉንም እኛ ግን በጸም በጸሎት ወደ እግዚአብሔር ከጮህን የማታ ማታ ድል የክርስቲያኖች መሆኑን ባለመጠራጠር በጸም በጸሎት ወደ እግዚአብሔር መውደቅ አለብን።

ከሕንድ ጀምሮ እስከ ኢትዮጵያ ድረስ በ127 አገሮች ላይ የነገሰ አርጤክሰስ የሚባል ንጉሥ ከክርስቶስ ልደት በፊት ነበር። በሚገዛቸው በ127 አገሮችም ላይ ጠቅላይ ሚኒስትር አድርጎ የሾመው ሐማመርዶኪ ዮስ የተባለ አይሁዳዊ ለምን አልሰገደልኝም በሚል ቁም ተነስቶ በአጠቃላይ በ127 አገሮች ያሉ አይሁዳውያን እንዲፈጁ ትእዛዝ አስተላለፈ። ሐመርዶኪዮስ ግን የንግሥቲቱ የአስቴር አጎት ነበርና ወደ እሷ ዘንድ ይህ በወገኖችሽ ላይ የተቃጠውን የሐማን ሰይፍ ወደ ንጉሡ ዘንድ ገብተሽ በመንገር ልታስቆሚ ይገባል ይላታል። አስቴርም ነገደ ይሁዳ ሁሉ በጸም በጸሎት ያሰቡኝ ዘንድ መልእክት አስተላልፋ፤ በንጉሡ ዘንድ ባለሟልነት አገኘ ዘንድና የሐማን ነገር አፈርሰ ዘንድ ስላለች፤ በአጠቃላይ በ127 አገር ተባ ትነው ያሉ አይሁዳውያን ለሦስት ቀንና ሌሊት ጸምና ጸሎት ያዙ። በመጨረሻም ሐማ በቆፈረበት ጉድጓድ ገባ። አይሁዳውያን ግን ከተቃጠባቸው ሰይፍ በጸም ምክንያት ዳኑ። ይህንን ከእኛ ሕይወት ጋር እናገናዝበው፤ መጽሐፈ አስቴርን በሙሉ ይመልከቱ፤ በተለይ ም.4፥16።

እግዚአብሔር በነነዌ ከተማ ላይ ፈርዶ በእሳት ሊያጠፋት ካሰበ በኋላ የነነዌ አገር ሰዎች ከንጉሡ ጀምሮ እስከ ተራው ሰው ሦስት ቀን ሦስት ሌሊት በጸም ቢለምኑ ምሯቸዋል። ትንቢተ ዮናስን በሙሉ ይመልከቱ።

ዳዊት አርዮንን በማሰገደሉ በደል ስላደረገ በነቢዩ ናታን ግሳጼ ሰባት ቀን በጸም በጸሎት ውሏል፤ መጽሐፈ መኤል ካልዕ 12፥17። ነቢዩ ሙሴ አንድ ጊዜ ሕግ ለመቀበል፤ ሁለት ጊዜ እስራኤልን በበደላቸው ምክንያት ከእግዚአብሔር ለማሰታረቅ አርባ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ከምግብ በመለየት ከእግዚአብሔር ጋር ተገኝቷል፤ ኦሪት ዘዳግም 9፥9-18 እና ምእራፍ 10፥10።

ነቢዩ ኤልያስም ከኤልዛቤል ተጣልቶ ወደ ኮራብ በሸሽ ጊዜ በመንገድ ደክሞት ከክትክታ ዛፍ ጥላ ሥር ዓረፈ፤ ወዲያውም እንቅልፍ አንቀላፋ። የእግዚአብሔር መልእክ መጥቶ ቀሰቀሰው ሲነቃም ከራሱጌው መብል መጠጥ አገኘ፤ በልቶ ጠጥቶ ጉዞውን ጀመረ። ከዚያም በኋላ አርባ መዓልትና አርባ ሌሊት እስከ እግዚአብሔር ተራራ ድረስ ያለ ምንም ምግብ ተጓዘ፤ 1ኛ ነገሥት 19፥6-10።

- **ትንቢተ ኢዮኤል 2፥14** «በጽዮን መለከት ንፋ፤ ጸምን ቀድሱ» ታዲያ ነቢዩ ጸምን ቀድሱ እያለ ሲነግረን የዛሬዎቹ እነሆድ አምላኮቹ ጸም አያሰፈልግም የሚሉት ከየት አምጥተው ይሆን?

-**መዝ.34(35)፥13** «ነፍሴን በጸም አደከምኝት» ዳዊት የጸምን አሰፈላጊነት ሲገልጽ አየኸውን?

-ትንዳን.10፤2 «በዚያም ወራት እኔ ዳንኤል ሦስት ሳምንት ሙሉ ሳዝን ነበርኩ፤ ማለፊያ እንጀራም አል በላሁም፤ ሥጋና ጠጅም በአፌ አልገባም» በጸምላን ወቅት ሥጋ ሙብላት፤ ጠጅ መጠጣት እንደማይገባን ዳንኤል ነግሮናል።

-መዝ.108፤24 «ጉልበቶቹ በጸም ደከሙ፤ ሥጋዬም ቅቤ በማጣት ከሳ» ከቅቤ መጸም እንዳለብን ዳዊት ነ ገረን።

አንዳንድ ሰዎች የጸም ጊዜ ለምን ይወሰናል፤ ሥጋ ቅቤ የመሳሰሉት ለምን ጸም ሆኑ? በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በዚህ ቀን ጸሎት፤ ከእነዚህ ከእነዚህ ጸሎት የሚል የለም ይላሉ መጸም አሰፈላጊ መሆኑ ከታመ ነበት ሕግና ሥርዓት ቤተ ክርስቲያን አውጥታ በዚህ ቀን ጸሎት ብትለን የሚያስነቅፋት አይደለም፤ ክርስቶስ ለቤተ ክርስቲያን አባቶች ሙሉ ሥልጣን ሰጥቶአቸዋልና። «እናንተን የሚቀበል እኔን ይቀበላል» ማቴ.18፤18 ብሎ ይህን አማናዊ ቃሉን የተናገረው ለሐዋርያትና እነርሱን መሰለው እስከ እለተ ምጽአት ቤተ ክርስቲያንን ለሚመሩ የቤተ ክርስቲያን አባቶች ነው። መጽሐፍ ቅዱስን ዋቢ አድርገው በሚደነግጉት ድንጋጌ ባንመራ አመጸኞች ነን። ክርስቶስም «ጌታ ሆን ጌታ ሆይ የሚለኝ ሁሉ መንግሥተ ሰማያት የሚገባ አይደለም፤ ትእዛዜን የሚያከብር እንጂ» ብሎ አሰቀድሞ የተናገራትን ሁሉ ተግባራዊ ማድረግ እንዳለብን አስጠንቅቆናል፤ በትዕቢታችን እነሱም ሰው፤ እኛም ሰው እነሱ ባወጡት ሕግ አንመራም የሚሉ ከሆነ፤ «በዚያን ጊዜ ጌታ ሆይ በስምህ አጋንንትን አላወጣንም? በስምህስ ብሁ ድንቅ ሥራዎችን አላደረግንም? ይሉኛል፤ እኔ ግን እናንተ አመጸኞች ከእኔ ሂዱ ብዬ እፈርድባቸዋለሁ» ሲል ማቴዎስ 7፤22-23 ላይ ተገልጿል። ስለዚህ አመጸኝነት አያዋጣም። «በገዛ ደሙ የዋጁትን የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ትጠብቁአት ዘንድ መንፈስ ቅዱስ እናንተ ጳጳሳት አድርጎ ለሾመባት ለመንጋው ሁሉና ለራሳችሁ ተጠንቀቁ» የሐዋሥ.20፤28። ይህን የመሰለ ሃላፊነት የተሰጣቸውን የአባቶችን ትእዛዝ መናቅና አለመቀበልን የመሰለ አመጽ ከዬት ይገኛል?

ጸም በሐዲስ ኪዳን

የሐዲስ ኪዳን ጸም ከብሉይ ኪዳን ጸም የተለየ ነው። በብሉይ ኪዳን ያለው ጸም ሥጋዊ ችግርን የሚመለከት ሲሆን፤ በሐዲስ ኪዳን ግን የሚጸመው ለጽድቅ ነው። ይኸውም ለእግዚአብሔር ተብሎ ነው ማለት ነው፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የሥራው መጀመሪያ ያደረገው ጸምን ስለሆነ መሥራቹ ራሱ ክርስቶስ ነው። የሚከተሉትን ጥቅሶች በሐዲስ ኪዳን ጸም እንደታዘዘ የሚያመለክቱ ናቸው።

-ማርቆስ 9፤29 «በጸሎትና በጸም ካልሆነ በምንም ሊወጣ አይችልም» አጋንንትን ለማስወጣት ከእግዚአብሔር ኃይል ለማግኘት ጸም አሰፈላጊ መሆኑን ጌታ ራሱ ተናግራል፤

-ማርቆስ 2፤20 «ሙሽራው ከእነሱ የሚወሰድበት ወራት ይመጣል፤ በዚያ ወራት ይጸማሉ»፤ አለ እንጂ እኔ ጸሜላቸዋለሁና መጸም አያሰፈልጋቸውም አላለም። ስለዚህ ጌታ ጸምልናል መጸም አያሰፈልገንም የሚሉ ክፍሎች ምን ያህል የተሳሳቱ መሆናቸው በዚህ ይታወቃል። እንደዚህም ቢሆን ኖሮ ክርስቶስ ስለ እኛ ጸልይዋል እኛም መጸለይ አያሰፈልገንም ነበር።

-ማቴ.6፤16. «ስትጦሙም እንደግዛዎች አትጠውልጉ» ማለቱ መጸም መንፈሳዊ ግዴታ መሆኑን መግለጹ አይደለም? ጸም ለክርስቲያኖች ሕግ ባይሆን ኖሮ ስትጦሙ እንዲህ ሆኑ ብሎ ትእዛዝ ባልሰጠ ነበረ።

-ሉቃስ 6፤21 «እናንተ አሁን የምትራቡ ብጽአን ናችሁ ትጠግባላችሁና» ብሎ ዛሬ ወደው ፈቅደው ስለ እግዚአብሔር መንግሥት ብለው የሚራቡ የሚጠሙ ኋላ በመንግሥት ሰማያት በተደላ ደስታ እንደሚኖሩ ራሱ ጌታ ተናግራል።

-የሐዋሥ.13፤3 «ከጸሎት ከጸለዩ በኋላ...» ሲል ሐዋርያት ጌታ ጸምልናል ብለው ከመጸም እንዳልተከለከሉና ይልቁንም እነሱም ለሥራቸው ሁሉ ጸምን መሠረት ያደርጉ እንደ ነበር ነው የምናየው።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ለጸም ሥርዓትና ደንብ አውጥታለች በዓመት ውስጥ ሰባ ት የአዋጅደባማት እንዳሉና ማንኛውም ክርስቲያን እንኝህን አጽዋማት እንዲጸም ታዛለች። እነዚህም የ ሚክተሉት ናቸው።

1ኛ. ዓቢይ ጸም

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ስለኛ የጸመው ጸም ሲሆን፤ ለእኛም አርአያ የሆነበት ነው። ይህም በማቴ.4፤1 -11 የተገለጸ ነው። ጌታ የጸመው አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ሲሆን እኛ ግን አሁን የምንጸመው 55 ቀናት ነው። ይህም በብዙዎች ዘንድ ሲተች ይሰማል። በመሠረቱ እንኳን 55 ቀን ዓመትም ብንጸም እግዚአብ ሔር በጸጋ ላይ ጸጋ ይጨምርልናል እንጂ አያስኮንንም። ዳሩ ግን ተጨማሪዎቹ አሥራ አምስት ቀናት የ ተጨመሩበት ምክንያት አለው።

አንደኛው ምክንያት በዓብይ ጸም ውስጥ ስምንት ሳምንታት ይኖራሉ። ከነዚህም ቀኖች ውስጥ ሰባት ቅዳ ሜ። ስምንት አሁድ ይገኛሉ። እነዚህም አሥራ አምስት ቀናት ሲሆኑ ከጥሉላት እንጂ ከእህል ውኃ ሰለ ማይጦሙ እነዚህ ቀናት ሲቀነሱ አርባ ቀን ይመጣል፤ ስለዚህ ተጨማሪዎቹ አሥራ አምስት ቀናት በዓብ ይ ጸም ውስጥ ላሉት ቅዳሜና አሁድ ምትክ የሚሆኑ ናቸው።

ዓቢይ ጸም የተባለበት ምክንያት የጌታ ጸም ስለሆነና ታላላቅ የስይጣን ፈተናዎች ድል የተነሱበት፤ ዛሬም ክርስቲያኖች የጌታን አርአያ ተከተለው ስይጣንን ድል የሚነሱበት ጸም ስለሆነ ነው። በሕዝቡ ዘንድ ሁ ዳዴ ይባላል፤ ሁዳዴ ማለት የመንግሥት መሬት፤ የመንግሥት ርስት ማለት ነው። የመንግሥት ሁዳድ በ ሚታረሰበት ጊዜ አዝመራው በሚሰበሰብበት ጊዜ ልጅ አዋቂ ሳይባል የመንግሥቱ ዜጋ ሁሉ ለሥራ ታጥ ቆ እንደሚነሣ ይህንንም የጌታ ጸም የጌታ ሁዳድ የክርስቶስ ዜጎች የሆኑ ምእመናን ሁሉ ይጸሙታልና የሁዳዴ ጸም ተባለ።

2ኛ. ጸመ ሐዋርያት

ይህ ጸመ ሐዋርያት መንፈስ ቅዱስን ተቀብለው የወንጌልን መልእክት ለማዳረስ ወደ ዓለም ከመሰራጨታ ቸው በፊት አምላካቸውን አብነት በማድረግ የሥራቸው መጀመሪያ ያደረጉት ጸም ነው። መነሻው ከእለ ተ ጳራቅሊጦስ ማግስት ሆኖ፤ በመጨረሻው ወይም መፈቻው ሐምሌ 5 ቀን ነው።

3ኛ. ጸመ ስብከት

የክርስቶስን መምጣት የሚጠባበቁ አበው እነ ኢሳይያስና እነ ዳንኤልን የመሳሰሉት የጸሙት ሲሆን፤ ይ ኸውም ጸመ ነቢያት ተብሎ ይታወቃል። የጸሙ መጀመሪያ መንፈቀ ጎዳር ማለት የጎዳር እኩሌታ ሲሆ ን መጨረሻው የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ልደት ታኅሣሥ 29 ቀን ነው።

4ኛ. ጸመ ፍልሰታ

ይህን ጸም ለመጀመሪያ ጊዜ የጸሙት ቅዱሳን ሐዋርያት ሲሆኑ፤ በአሁኑ ጊዜ ግን ከሕጻን አንስቶ እስከ ሽማግሌ ድረስ የሚጸሙት ጸም ነው። የሚጀምረው ነሐሴ 1 ቀን ሲሆን፤ የሚያበቃው ወይም መፈቻው ነሐሴ 16 ቀን የእመቤታችን የትንሣኤና የእርገቷ መታሰቢያ በዓል ላይ ነው።

5ኛ. ጸመ ድኅነት

የረቡእና የዓርብ ጸም ነው። ከሌሎቹ እለታት ተለይተው ረቡእና ዓርብ የሚጸሙባቸው ምክንያት

- **ረቡእ**:- የጌታ ምክረ ሞቱ ማለትም በአንድ ሰው ምክንያት የተነሣ ሕዝቡ ከሚታመስ አንድ ሰው ቢሞ ት አይጎዳምና ይሙት በቃ ብለው ተማክረው ሞቱን የፈረዱበት እለት ስለሆነ፤

-**ዓርብ**:- ረቡእ ያጸደቁትን የይሙት በቃ ፍርድ በእለተ ዓርብ ተግባራዊ አድርገውታል። እኛም በነዚህ ቀናት በጸም በሰግደት ሰለ እኛ ሲል የሞተውን አምላካችንን እናሰባለን። በዚህ ምክንያት ጸመ ድኅነት ይባላል።

6ኛ. የነገዌ ጸም

መሠረቱ የነገዌ ሰዎች የጸሙት ጸም ነው። ዛሬም እኛ እንደ እነሱ በኃጢአታችን እንዳንጠፋ ጌታ ምህ ረቱን ይሰጠን ዘንድ የምንለምንበት ጸም ነው።

ገፍጸመ ገሃድ

ገሃድ የቃሉ ትርጉም መገለጥ መታየት ነው። በጥምቀት መገለጥ መባሉ ሰው የሆነው አምላክ በዓለም ሲኖር እስከ 30 ዓመት እድሜው ድረስ ሰዎችን ለማዳን የመጣ መሲሕ ሰው የሆነው አምላክ ኢየሱስ ክርስቶስ እሱ መሆኑን ሳያውቁ ከሆኑ በኋላ በ30 ዓመት እድሜው በባሕረ ዮርዳኖስ በእደ ዮሐንስ እጅ ሲጠመቅ አብ በደመና ሆኖ «የምወደው ልጄ ይህ ነው» በማለቱ መንፈስ ቅዱስ በርግብ አምሳል በራሱ ላይ ሲያርፍ በመታየቱ ነቢያት ይወርዳል፣ ይወለዳል፣ ይሰቀላል፣ ይሞታል፣ ይነሳል ብለው የተናገሩለት መሲሕ እርሱ መሆኑ ተገልጦአልና፤ እንዲሁም ሶስቱ አካላት በአንድ ጊዜ ታይተዋልና ምስጢረ ሥላሴ የተገለጠበት በመሆኑ ገሃድ ይባላል። የገሃድ ጾም ጥር10 ቀን ለ11 አጥቢያ ነው።

ዓምደ ሃይማኖት ከሚለው ብርሃኑ ጎበና በ1992 ካሳተሙት የተወሰደ።